

# Genomlysta planer ger större effektivitet

Hur får man den tänkta planen att fungera i verkligheten? Förfining är lösningen, men det kan vara ett stort arbete. Med hjälp av datorstöd finns nu möjligheten att se in i planens framtid och justera den tills man är nöjd med styrkor och svagheter.

Jan-Ivar Askelin | Foto: Martin Nauclér

**P**å krigets första dag river man planen. Det var då det. Nu förfinar man planen och rensar ut det som inte kommer att fungera. Johan Schubert vid FOI berättar om ett projekt som har sikte på 2011 och nästa nordiska stridsgrupp.

Allt har sin grund i det begrepp som kallas effektbaserade operationer. Inget ska göras utan att ha det slutliga målet i sikte. Aktioner ska åstadkomma önskade effekter för att nå det målet. Detta görs genom att skapa en sorts grund som är det näst högsta tillståndet innan man når slutmålet.

Effektbaserade operationer kan brytas ned i planering, genomförande och uppföljning. En fjärde del är databaser.

– Med vårt verktyg ska vi kunna visa på styrkor och svagheter i planen. Om man gör nya alternativ får man alternativa planer och då ska vi också kunna se vilken plan som är bäst. I ett lite längre perspektiv ska vi också kunna göra prognoser.

Johan Walter har överfört arbetet till datorn. Det är gjort i Java vilket innebär att det är oberoende av operativsystem. Johan Walter drar i reglagen och man ser tydligt vilka aktioner som ger mest och som påverkar andra aktioner. Staplar reser sig som höghus i en kåkstad. De staplarna är alternativ man ska satsa på. Svårare än så är det inte.

**GRUNDEN ÄR EN FYRTIO ÅR** gammal metod från USA för att analysera planer som kallas cross impact matris. Den har använts mycket av FN.

– Nu har vi tagit den och infört militära begrepp, säger Johan Schubert. I korthet innebär det att man värderar varje aktion mot alla andra aktioner och ser om de samverkar bra eller dåligt på en skala mellan plus nio och minus nio. De siffrorna används sedan i analysen. Det är enkelt att sätta dit siffrorna, men man måste veta vad siffrorna står för. Det är ett omfattande intellektuellt arbete och kräver en expert. Verktøget ska användas på operativ nivå så det kommer inte att saknas experter. Dessutom

**Med  
vårt  
verktyg ska  
vi kunna  
visa på  
styrkor och  
svagheter  
i planen.**



Johan Schubert

**Om man gör nya alternativ får man alternativa planer och då ska vi också kunna se vilken plan som är bäst.**

kommer man att ha gott om tid på sig innan planen sätts i verket.

Johan Schubert säger att man i denna matris kommer att se om det finns interna problem i planen. Vilka aktioner stöder andra aktioner? Och vilka aktioner har stöd av andra aktioner? I många fall kommer siffran att vara noll därför att aktionerna inte har något samband. Men om en aktion är att säkra transporter på en viss sträcka har den ett samband med en annan aktion som innebär att föra fram humanitär hjälp till en ort längs vägen. Den ena aktionen stöder den andra men knappast vice versa.

**SÅ PRÖVAR MAN ALLA** aktioner, alla önskvärda effekter och alla grundläggande villkor mot varandra. Man kan också skilja högoddsare mot säkra kort. En aktion kan ge stora vinster, men också ge stora problem om den inte lyckas. En sådan aktion kanske kunde motiveras när en nations existens stod på spel. Nu satsar man hellre på aktioner som innebär liten risk

och som samtidigt har stor betydelse för att kunna genomföra andra aktioner och därmed ge större chans att nå slutmålet. Är resurserna begränsade får man en bra bild av var man ska satsa.

Mycket av värdet med verktyget består i att det är lätt att förstå. En högoddsare är en stor ballong som riskerar att spricka. En liten ballong är ett säkrare kort. När ballongerna läggs i en så kallad fyrfältsmatris ska man satsa på små ballonger i högra krysset, för de är aktioner som påverkar andra aktioner mest. Ballongerna ger en bra bild av vad man ska hålla ögonen på. När verkligheten matas in används verktyget interaktivt. Mer och mer av facit införs i planen. Det blir då lättare att se var farorna ligger och kunna undvika dem i tid.

– **DET SPÄNNANDE OCH MER** komplicerade är att i farten kunna införa nya alternativ, säger Johan Schubert. Om vi har en aktion som vi är lite osäkra på kan vi lägga en alternativ aktion bredvid och se om den åstadkommer samma effekt utan att medföra det första alternativets nackdelar. På Johan Walters skärm ser man resultatet. I matrisen kan man fylla på med fler alternativa aktioner. I verkligheten blir det också alternativa planer. Sedan kan man ställa planerna mot varandra och se vilken som har största chansen att leda till slutmålet.

– Vårt arbete började i januari och nu är vi klara till 90 procent. Den sista biten är att kunna göra prognoser, säger Johan Schubert. Vi har kommit på knepet, men inte lagt in det i datorn än. Vi utgår från något som kallas ”leverage points”. Det är de aktiviteter som i betydelse står i särklass. Vi har prövat verktyget vid Forsvarshögskolans gemensamma sambandsövning i våras och vi har fått hjälp av en marinofficer att fylla på med riktiga aktiviteter. Det tog honom några timmar. En utbyggd plan kan innehålla mellan cirka 50 och 100 aktiviteter. Vi är mycket nöjda med vad vi åstadkommit och det gensvar vi fått från försvaret har varit över förväntan. **f**





*Styrkor och svagheter i planen kan avslöjas av det nya datorbaserade verktyget. Det bygger i grunden på det fyrtio år gamla Cross impact matris, som bland annat används av FN.*